

Jan Heweliusz (Johannes Hevelius (Hewelke)); ur. 28 stycznia 1611 w Gdańsku - zm. 28 stycznia 1687 tamże) - gdański astronom. W roku 1630 zaczął studiować prawo w Lejdzie, potem w latach 1632-1643 często podróżował, do Szwajcarii, Londynu i Paryża, gdzie poznał wielu astronomów, a wśród nich Pierre'a Gassendi (1592-1655). W roku 1634 wrócił do Gdańska, aby skończyć studia prawnicze i jednocześnie pracować w browarze, będącym rodzinną własnością. Wtedy też zaczął w pełni interesować się astronomią. W roku 1639 poświęcił część majątku rodzinnego na budowę własnego obserwatorium astronomicznego.

Mówiono o jego wyjątkowo dobrym wzroku, do tego stopnia, że mógł nawet widzieć gwiazdy siódmej wielkości. Za przykładem słynnego astronoma Tycho Brahe, Heweliusz zbudował olbrzymie przyrządy pomiarowe. Z pomocą swojej drugiej żony, Elżbiety, skompletował katalog gwiazd, który okazał się niezwykle kompletny. Duża część informacji uległa zniszczeniu, kiedy to 26 września 1679 jego dom i obserwatorium się spaliły. Jego *Atlas Ciel Niebieskich*, stanowiący efekt pracy całego życia, został złożony i opublikowany pośmiertnie w roku 1690, przez jego żonę.

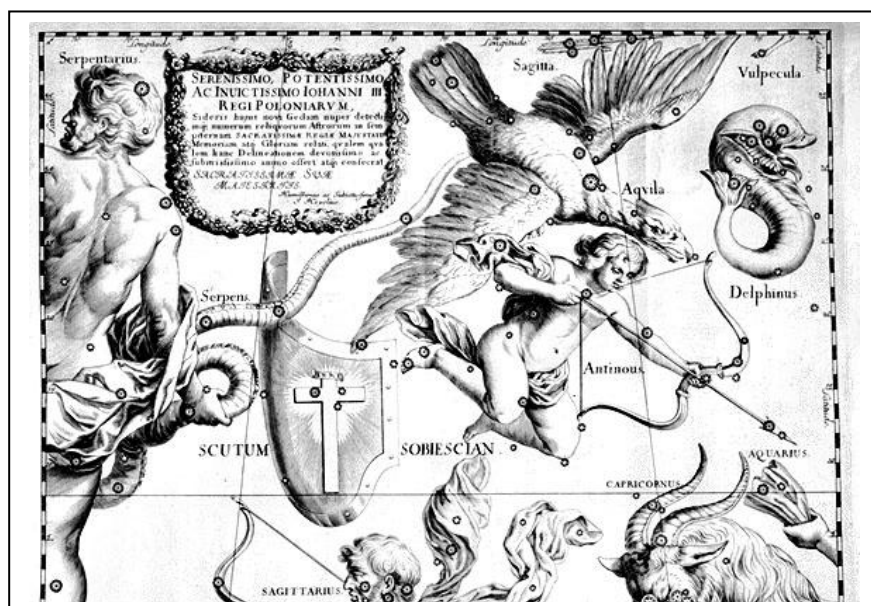
W roku 1679, młody wówczas Edmund Halley (1656-1742), odkrywca najświetniejszej komety Halleya, jako wysłannik angielskiego Royal Society, odwiedził Heweliusza w Gdańsku. W roku 1664 Heweliusz został przyjęty do angielskiego Royal Society, a w 1666 zaoferowano mu główną pozycję w nowo zbudowanym obserwatorium w Paryżu. W następstwie odmowy Heweliusza, pozycję tę przyjął Cassini, odkrywca m.in. księżyców Saturna. Heweliusz przeprowadził wiele obserwacji księżycowych, planetarnych i słonecznych. 22 listopada 1644 zaobserwował fazy planety Merkury. Wyniki obserwacji słonecznych były opublikowane jako dodatki do jego *Selenografii* (1647), *Cometografii* (1668), oraz *Machinae Coelistis* (1679). Heweliusz wykorzystał własne obserwacje plam słonecznych do określenia okresu obrotów słońca, z dokładnością większą niż osiągniętą przez poprzedników. Dał nazwę *faculae* jasnym regionom wokół plam słonecznych, która jest używana także dzisiaj.

W 1678 jego obserwatorium odwiedził król Jan III Sobieski, który wsparł jego wysiłki. W 1683 dla uczczenia zwycięstwa wojsk polskich Sobieskiego pod Wiedniem Heweliusz nadał nowoodkrytej konstelacji nazwę tarcza Sobieskiego.

Jan Heweliusz zmarł 28 stycznia 1687, w dniu swoich 76. urodzin. Jego epitafium znajduje się w centrum Gdańska w zabytkowym kościele św. Katarzyny.

POMNIK HEWELIUSZA
W GDAŃSKU

MAPA NIEBA WG HEWELIUSZA Z ZAZNACZONYM
GWIAZDOZBIOREM: TARCZĄ SOBIESKIEGO.